

Kina i Moçambique

Kina satsar stort i Moçambique. Inte på utvinning av mineraler eller olja, Brasilien och Sydafrika satsar betydligt mer på den branschen, utan på vägbyggen och vattenledningsprojekt. Moçambikiska entreprenörer anser dock att kineserna dumpar priserna.

EN FÄRSK KONSULTRAPPORT beställd av norska ambassaden i Maputo behandlar bland annat Kinas expansion. Ett bevis på ämnets känslighetsgrad i Moçambique är att ingen av de intervjuade vill framträda med namn i rapporten.

Frelimo fick under självständighetskampen ett aktivt stöd av Kina. När kolonialmakten besegrats fortsatte samarbetet eftersom ledarskapet kring Samora Machel var starkt influerade av den kinesiska bondekommunismen.

MEN REDAN INNAN DESS, på 40-talet, kom det en våg av kineser på flykt från den kommunistiska revolutionen i Kina. Efter namn som Lee och Chang (som till exempel nuvarande finansministern) förekommer därför relativt ofta även i "vanliga" moçambikiska familjer.

Kinesiska ambassaden i Maputo uppskattar att handelsutbytet mellan länderna uppgår till cirka 120 miljoner USD årligen. Timmer är den överlägset största moçambikiska exportvaran till Kina. Med båten i motsatt riktning kommer det främst elektronikprylar, hushållsredskap och cyklar.

Förutom båtar fullastade med timmer är kinesiska fisketrålare utmed Moçambiques kust vanliga. Fusk med kvoter misstänks vara utbrett. Bland annat sökte en trålare nödhavn i Maputo hamn varvid fiskefångst långt över tillåten kvot upptäcktes. Det har även förekommit hajfensfiske, alltså att fenorna klipps av och att hajen slängs tillbaka i havet. Dessutom ryktas det att kinesiska triader utnyttjar den obefintliga kustbevakningen och skeppar in droger som sen forslas vidare landvägen till andra afrikanska länder.

Det är dock inom väg- och byggnadsprojekt som den kinesiska närvaron syns mest. En tredjedel av alla vägbyggen, elva av tolv vattenledningsprojekt talar sitt tydliga språk. Uppskattningsvis har kinesiska byggfirmor pågående kontrakt för 80 miljoner dollar runt om i landet. Ett av de större projekten är brobygget över Rovumafloeden som ska länka samman Moçambique och Tanzania.

Inhemskas byggherrar är inte överdrivet entusiastiska över

kinesernas framfart. Bud från kinesiska företag ligger ofta 30 till 40 procent under de moçambikiska och är på gränsen till att vara ekonomiskt rationella. Misstankar finns därför att den kinesiska staten subventionerar de privata företagens verksamhet i Moçambique.

De kinesiska företagen har också dåligt rykte i hur anställda behandlas, moçambikier såväl som kineser. Den kinesiska arbetskraften är kanske van vid en tuffare behandling men i Moçambique finns en tydlig arbetslag som inte tillåter vad som helst. Arbetsminister Helena Taipo har personligen gjort oanmälda besök på kinesiska arbetsplatser som resulterat i byggstopp eller dryga böter för arbetsgivarna.

Det planerade dammbygget på zambezi-floden, bara några mil söder om den befintliga Cabora Bassa, sägs vara finansierat av den delvis statsägda kinesiska EXIM-banken. Det rör sig i så fall om två miljarder dollar. I det här fallet är det troligen Moçambique som kontaktat Kina för hjälp med lån. Vanligtvis är det svårt för utvecklingsländer att få lån av multilaterala institutioner till kraftverksdammar på grund av miljökonsekvenserna. Kina är mindre känslig för sådant.

TROTS ATT DET FINNS KRITISKA RÖSTER mot Kinas satsning i Moçambique, främst då från inhemska näringsidkare som inte klarar dumpad budgivning, är den politiska eliten oftast positiv. Källorna i rapporten från den högre politiska sfären föredrar förhandlingar med kineser eftersom det handlar om business och endast business. Med västerländska givare medföljer ofta politiska krav och de moçambikiska politikerna upplever en förödmjukelse att bete sig som knähundar inför förhandlingar om lån eller bistånd.

Men en moçambikisk affärsman med rötter i Kina varnar för alltför stor involvering.

– Tro inte att Kina är lika tolerant och generöst när lånen ska betalas tillbaka som en del västerländska givare. Kineserna må vara kommunister än men i affärer är de stenhårda.

JOHAN SÄVSTRÖM

»Tro inte att Kina är lika tolerant och generöst när lånen ska betalas tillbaka som en del västerländska givare. Kineserna må vara kommunister än men i affärer är de stenhårda.»